

Тема. Лікарські рослини лісів. Міні-проект. Лісова аптека

Мета: продовжувати ознайомлення учнів з лікарськими (цілющими) рослинами лісів, їхніми властивостями; вчити бути обережними з незнайомими рослинами та їх плодами; обговорити з учнями, плоди яких рослин можна куштувати; виховувати дбайливе ставлення до природи та власного здоров'я.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Пролунав дзвінок,

Починаємо урок.

Працювати будемо старанно,

Щоб почути у кінці,

Що у нашому другому класі

Діти просто молодці.

1. Вправа «Погода»

Яка зараз пора року?

Який місяць?

Яке число?

Тепло чи холодно надворі?

Який стан неба?

Яка температура повітря?

Чи були сьогодні протягом дня опади?

2. Запитання для повторення

Слухання вірша

ЩЕДРЕ ЛІТО

Літня спека, грози, грім,

Літо, ти прекрасне всім!

Скільки в тебе є скарбів.

В лісі — ягід та грибів;

У садках — смачна малина.

Агрус, яблука, ожина.

Фрукти й зелень соковита —

Це смачні дарунки літа.

Ген тече срібляста річка...

Ой і тепла ж в ній водичка!

Можна влітку засмагати.

Можна плавати й пірнати.

Т. Корольова

— Чим щедре літо?

II. Повідомлення теми і мети уроку

У літа безліч дарунків, рослин та плодів. Але їх можна куштувати, якщо точно знаєш, що вони їстівні. Для цього ми сьогодні вивчимо деякі з цілющих рослин.

Лікарських рослин багато,

Всі хвороби ними можна

лікувати.

Я навчу вас їх розпізнавати.

III. Вивчення нового матеріалу

1. Розповідь учителя

Аптека зелена.
Зелена аптека!
Від тебе й від мене
Вона недалеко.
Зелена аптека
Лежить навкруги,
Зелені горби
І зелені луги.
Зелені сади, і ліси, і поля, —
Уся наша рідна, квітуча земля!
Зелена аптека — це трави і квіти.
Що в кошик збирають дорослі і діти
Зелена аптека, що бачим навкруг. —
Це наш помічник і хороший друг!
Зелену аптеку слід кожному знати:
Крушина, фіалка.
Конвалія, м'ята.
Вільха, деревій, бузина і чорниці.
Черемха і пижмо.
Шипшина й суніці.

— Хто може назвати рослини, які допомагали вам або вашим рідним?
(Подорожник, кропива, валеріана та ін.)

Є багато рослин, з яких виготовляють ліки, відвари і лікарські збори. Наприклад, шипшина допомагає при застудних захворюваннях, оскільки в ній багато вітаміну С. Валеріана діє як заспокійливий засіб, чорниця зміцнює зір. подорожник допомагає при ранах, а ромашка є антибактеріальним засобом. А зараз ми прочитаємо оповідання Б. Вовка «Квіткова аптека» і дізнаємося про зелену аптеку

2. Читання оповідання Б. Вовка «Квіткова аптека»

КВІТКОВА АПТЕКА

Мишко з дідусем мало не щодня бувають у лісі. Дідусь тут як удома. Усе знає. Де треба шукати ягоди. Де ховаються гриби. Добре знається на травах і квітах. Якось сказав дідусь, що ліс то зелена аптека. І цим дуже здивував Мишка. Зелена аптека? Чому це ліс — аптека? А дідусь усміхнувся та й мовив:

—Почекай, онучку, побачиш чому .

Йдуть вони лісом навесні — квітнуть конвалії. Дід і каже:

—Приглянься-но, Михайлику, до цієї квітки. Гарненька. Духмяна. Та ще й цілюща. З неї ліки готують. Для тих, у кого серце хворе.

Ідуть ліською стежкою дідусь з онуком улітку.

- Придивляйся до квіток, до трав, онучку, придивляйся. Бачиш, деревій цвіте, а отам, де метелик, лісові калачики. Великої цілющої сили й ці квіти.

Ось на краєчку стежки помітили листя подорожника. Дід зупиняє онука:

—Обережніше ступай, Мишко, та запам'ятай: ця рослина до стежок і доріг тулиться. Тому й зветься подорожником. Непоказний він, а людині справжній друг. Знадобиться зупинити кров, загоїти рану — стане подорожник у пригоді. Бачиш, як багато цілющих трав, квітів у лісі? Тепер розумієш, чому називають ліс зеленою аптекою?

- Про які цілющі рослини ви дізнатися?

Фізкультхвилинка

Всі встають у коло і роблять те, що скаже вчитель.

Якщо ти не збираєш великих букетів квітів, сплесни у долоні над головою.

Якщо ти ніколи не залишаєш сміття у лісі, на березі річки - тупни ногою.

Якщо ти хочеш більше знати про природу навколо тебе, то підніми руки.

Якщо ти підібрав прибудне кошеня, собачку, або допоміг іншим чином якійсь тварині - простягни руки вперед.

Якщо ти переконаний, що треба кожній людині піклуватися про природу, все живе - простягни руки своїм сусідам, візьми їх за руки.

Давайте ось так. як ви дружно взяли за руки, ми будемо єдині у прагненні зберегти нашу природу.

IV. Узагальнення, систематизація н контроль знань та вмінь учнів

1. Міні-проект. Лісова аптека.

Розповідь учителя, учнів. Мультимедійна презентація.

Щоб краще ознайомитися з ліською аптекою, помандруємо у ліс, де ростуть різні лікарські рослини.

Ліс. поле, діброва!

Уклін вам по праву.

Добрідень і квіти,

і ягоди, й трави!

У дім ваш зелений

Дозвольте зайти.

Ми хочемо стежиноюю

Здоров'я пройти!

Загадка

Стоять на галявині сестрички

Золоті очі, білі косички. (Ромашка)

Учень. Ромашка лікарська лікує застуду. Відвар квіток використовують для полоскання горла, промивання ран, купання немовлят. Відвари і настоянки ромашки використовують при хворобах шлунку, кишечника. Коли болить живіт п'ють чай ромашки.

Загадка

Як припустить теплий дощик.

Я горнусь в зелений кошик.

А коли година гожа,

Я на сонце в небі схожа. (Кульбаба)

Учень. У давнину її вважали «еліксиром життя». У листках її багато вітамінів. Навесні, коли ще немає жодних свіжих овочів і фруктів, з листочків кульбаби роблять салати. З її квіток варять варення, корінці сушать і дають запарений з них чай тим, у кого немає апетиту.

Настій кульбаби — чудовий засіб від опіків.

Загадка

Викупана в сонечку

Стоїть собі донечка.

Бджоли сонячний медок

Дістають її квіток (Липа)

Учень. Настій липового цвіту дають при застудних захворюваннях. Цвіт сушать, заварюють і п'ють як чай.

Загадка

Лікує хвороби шлунка, кашель, гоїть рани.

Листячко довгасте з жилками-нитками

Можеш ти прикласти до своєї рани.

Вздвж доріг, стежинок я люблю рости.

Скрізь мене побачиш, де крокуєш ти. (Подорожник)

Учень. Подорожник великий використовується як лікувальний засіб при ранах, ударах, наривах, опіках.

Загадка

Що то за рослина.

Що вбиває звіра? (Звіробій)

Учень. Звіробій використовують при хворобах шлунку, печінки, нирок. У народі звіробій називають травою від 99 хвороб.

Загадка

Розкажу я вам до діла

Жовтий сік у цього зілля

І квітки жовтогарячі

Має він таку задачу

Рани людям лікувать.

Всі про це повинні знать. (Чистотіл)

Учень. Отруйна але дуже популярна в народі лікувальна рослина. Соком чистотілу виводять бородавки, вузлики, лишай, мозолі, плями на шкірі. Настояєм чистотілу лікують хвороби ротової порожнини. Використовують чистотіл і для лікування ран, які довго не загоюються. Чистотіл називається так тому, що загоє рани, у відварі його купують немовлят Інколи п'ють у невеликій кількості, щоб очистити кров. Але робити це слід дуже обережно, бо хоча це й лікарська рослина, вона водночас с й отруйною.

Загадка

Стоїть, коливається.

Головою величається,

А торкнеш кусається (Кропива)

Учень. Кропива дуже багата на вітаміни. Тому навесні з молоді кропиви варять борщ, п'ють з неї сік. Вона ще й зупиняє кровотечу, лікує радикуліт, ревматизм. Дуже добре відваром кропиви мити волосся, щоб воно було здорове та блискуче.

Як допомагає людям кропива, розповів Є. Шморгун в оповіданні «Некоронована королева».

— То тільки з першого знайомства кропива видається непривітною. — пояснював спориш. — Насправді ж від неї людям поміч велика. Ранньої весни, коли земля ще гола, а кропива вже зеленіє, з неї можна варити борщ, салати готувати.

Із кропиви. — підхопив подорожник, — тканину можна ткати, сітки в'язати, вірьовки вити. У деяких країнах з неї папір виготовляють. А листя на фарбу годиться...

Ліс багатий на всілякі чудодійні рослини. Але їх слід берегти. Коли будете збирати лікарські рослини, не виривайте їх з корінням, краще зривайте ножицями, не ламайте гілок на липі. Дбайте про природу і вона подбає про вас.

2. Вікторина «Лікарські рослини»

- Яка рослина лікує шлунок? (Звіробій)

- Відваром якої рослини миють голову? (Кропива)

- Із плодів якої рослини роблять чай при застуді? (Шипшина)

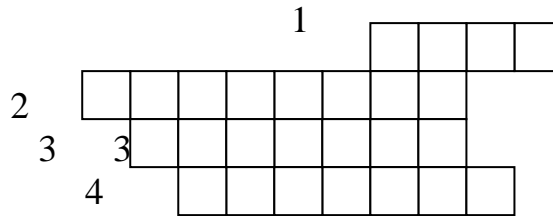
- Яка лікарська рослина росте вздовж шляхів, а її листочками лікують рани?
(Подорожник)

- Сік якої рослини виводить бородавки? (Чистотіл)

3. Гра «Відгадай лікарську рослину за кольором»

Я називатиму колір, а ви маєте назвати лікарську рослину такого кольору:
жовтий;
червоний;
білий.

4. Розгадування кросворда «Ліки»

1) Дерево, що цвіте в липні. (Липа)

2) Рослина, про яку говорять, що вона лікує від 99 хвороб. (Звіробій)

3) Квітка білого кольору, з жовтим очком усередині. (Ромашка)

4) Рослина, з якою варять перший весняний зелений борщ. (Кропива)

5. Складання пам'ятки «Як збирати лікарські рослини»

Рвіть квіти за потреби.

Залишайте коріння рослини.

Залишайте останню квітку.

Не витоптуйте і не ламайте квіти.

Зупиняйте тих, хто порушує ці правила.

V. Підбиття підсумків. Рефлексія

— Які рослини називають лікарськими?

Які лікарські рослини ви запам'ятали?

Чому подорожник має таку назву?

Чому подорожник у народі ще називають «ранником» чи «порізником»?

При яких хворобах використовують липу як лікувальний засіб?

Поясніть, чому чистотіл отримав саме таку назву'.

Як треба збирати лікарські рослини?

VI. Домашнє завдання. Запропонуйте рослини, що допоможуть у разі застуди.